

**ПРОЕКТУВАННЯ КОМП'ЮТЕРНОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ ПІДСИСТЕМИ “ЗВІТНІСТЬ”
ДІЯЛЬНОСТІ КОРПОРАЦІЙ**

Досліджено організаційні принципи формування показників звітності в корпораціях. Запропоновано удосконалити методику збору, передавання і зберігання звітних показників на основі комп'ютерної інформаційної системи обліку, з виділенням в ній підсистеми “Звітність”

Постановка проблеми. Перелік, склад, порядок подання і затвердження бухгалтерських звітів корпораціями викладені в Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку № 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності” [9] та Положенні (стандарті) бухгалтерського обліку № 29 “Фінансова звітність за сегментами” [8]. Основою їх є вимога про повноту відображення у звітності всіх господарських операцій за звітний період і тотожності даних аналітичного обліку синтетичному, оскільки зміст бухгалтерської звітної інформації визначається, як правило, планом рахунків.

Формування показників консолідованої звітності є завершальним етапом облікової роботи в будь-якому корпоративному підприємстві. Звітність – це система підсумкових показників обліку, що характеризує виконання бізнес-плану і відображає результати діяльності корпорації за звітний період. Звітність інтегрує інформацію трьох видів обліку (фінансового, управлінського та податкового) і є сполучною ланкою між центральним корпоративним органом управління і бізнес-одинацями. У зв'язку з цим звітність як корпорації в цілому, так і окремих її підрозділів необхідно формалізувати до вимог КІСО, щоб функціонувала єдина обліково-інформаційна система, що є доцільною та у якій при досягненні всіх цілей системи, тобто при виконанні планових завдань, дотримуються основні принципи: вірогідність, точність, своєчасність, економічність і обмежена доступність.

Мета дослідження. Метою наукового дослідження є проектування інформаційної підсистеми “Звітність” комп'ютерної інформаційної системи обліку (КІСО) діяльності корпорацій. Для розкриття мети наукової статті необхідно вирішити наступні завдання:

1. Дослідити сутність організації формування, збору та передачі звітної інформації в корпораціях.
2. Визначити механізм консолідації звітної інформації в корпораціях.
3. Спроекувати модель організації формування звітних показників в інформаційній системі корпорації.
4. Виділити в підсистемі модулі і завдання обліку.
5. Забезпечити достовірність і оперативність надходження облікової інформації.
6. Сформуувати висновки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Облікова інформація, як відомо, є найбільш трудомісткою частиною економічної інформації, що регламентується відповідними нормативно-правовими актами, окремі з яких зазначені вище. Однак, незважаючи на важливість зазначених основних нормативних документів, в науковій і навчальній літературі з бухгалтерського обліку нечасто зустрічаються теоретичні розробки з формування показників звітності в інформаційній системі корпоративних підприємств. Винятком є тільки дослідження і розробки систем економічної інформації при формуванні показників звітності [2, 3, 4, 6, 7, 10].

Основним завданням менеджера будь-якої ланки управління є забезпечення інформацією про стан і поведінку керованого об'єкта (корпорації). Інформація про діяльність у такому випадку повинна бути вичерпною, багатогранною та ефективною в управлінні корпорацією. У цьому полягає практичний ефект управління корпорацією.

Викладення основного матеріалу дослідження. Показники звітності та інформаційна система корпорації розглядаються завжди у взаємозв'язку і взаємовідношенні. Звітність є інформацією зворотного

зв'язку. Тісні зв'язки між системою та інформаційними потоками висуваються на перший план при обробці інформації із застосуванням комп'ютерної техніки (рис. 1).

1. Показники звітності в КІСО надають інформацію на всі запити менеджерів для прийняття управлінських рішень. Варто виділити інформацію релевантну і корисну для прийняття рішень окремим менеджером або Радою директорів.

2. Звітна інформація сприяє розширенню поінформованості і є комплексною, тобто враховує, охоплює і відображує всі моменти відповідного економічного явища (операції, процесу). Вона показує диспропорції, що виникають у процесі діяльності корпорації.

3. Звітність в КІСО є еластичною, щоб застосування комп'ютерної інформаційної системи обробки даних створювало можливість для постійного поліпшення та удосконалення (розширення, зміни і внесення нових показників) системи звітності.

4. У розпорядження будь-якого рівня менеджменту корпорації звітна інформація надходить вчасно і в напрямку, що орієнтує систему обліку на об'єктивну оцінку при прийнятті управлінських рішень.

5. Кожний, окремо взятий звітний показник одноразово відображує певне економічне явище, процес або категорію.

6. Використані в системі звітності показники визначаються однозначно, однотипно і відповідно до користувача з метою забезпечення їхньої порівнянності в динаміці. Тому досягається оптимальне співвідношення між стабільністю і змінами звітних показників.

7. Обсяг звітних показників є мінімальним за кількістю. Ця система органічно включається до системи менеджменту і є агрегованою до найвищого рівня управління і консолідації. Допуски відповідають специфічним потребам відповідного виду діяльності корпорації. У результаті цього звітність спрощується, а її пізнавальні властивості розширюються.

8. При виборі тих або інших звітних показників оцінено витрати, необхідні для їхнього одержання, з тим ефектом, що буде досягнутий при використанні інформації в процесі управління корпорацією.

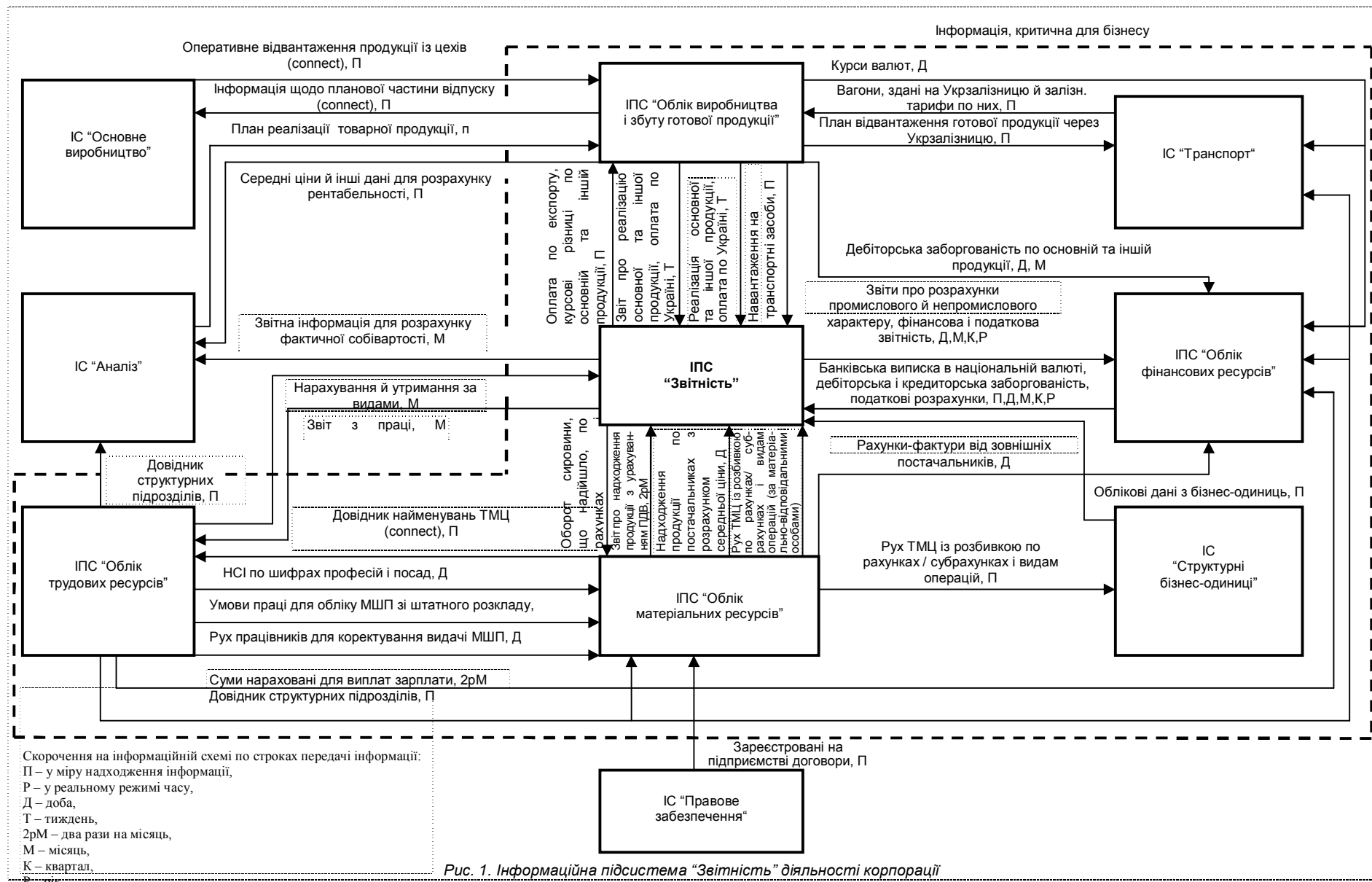
9. Відображена у звітності інформація забезпечує агрегування і дезагрегування відповідно до потреб різних рівнів управління.

10. Звітні показники формуються методологічно і методично правильно організованому збору, обробці, нагромадженні та передачі інформації.

11. Окремі етапи з формування звітних показників (збору, підготовки, обробки, відбору, видачі, подання інформації) організаційно поділяються на централізовані і децентралізовані залежно від рівня в організаційній структурі корпорації, доцільності та економічності при їхньому формуванні.

12. Вся звітність надходить її одержувачам у встановленому обсязі та в необхідний термін; строки подання звітності встановлюються відповідним наказом, положенням (інструкцією).

13. У КІСО забезпечено принцип агрегування інформації, тобто коли потрібно встановити, яка інформація необхідна на кожному з рівнів управління корпорацією для регулювання економічних процесів. Це припускає необхідність системної, ієрархічної підпорядкованості звітних показників у корпораціях.

Наведені основні принципи дозволяють краще розуміти сутність звітності, а також розширювати її пізнавальні властивості. Розроблений комплексний підхід до теоретичного опису звітності обумовлений тим, що

відбуваються зміни в управлінні корпораціями, які повинні супроводжуватися перебудовою системи формування облікової звітної інформації на основі комп'ютерної інформаційної системи обліку (KICO) (рис. 2).

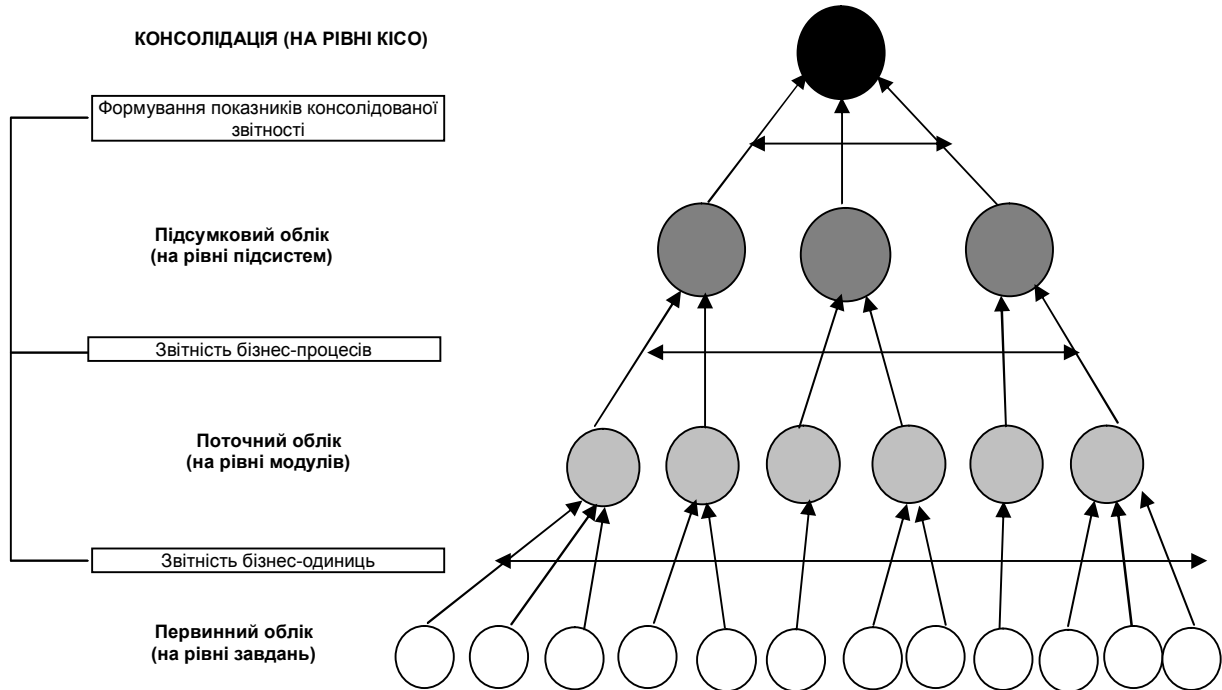

Рис. 2. Організація формування звітних показників у KICO діяльності корпорації

Оскільки структура KICO відповідає організаційній структурі корпорації, збір і обробка звітних облікових даних у ній здійснюються за ієрархічним принципом "первинний облік – поточний облік – підсумковий облік".

Структурні одиниці, що приймають звіти, називають одержувачами, а одиниці, що формують звіти, – джерелами (абонентами) [5, с. 69–71].

За даними первинного обліку можуть бути сформовані звітні показники за окремими бізнес-одиницями; за даними поточного обліку – звітність бізнес-процесами, а за даними підсумкового обліку – звітність, що підлягає консолідації [1, с. 265–270]. Характеристики модулів формування показників звітності в корпорації подано у таблиці 1.

Таблиця 1. Характеристика модулів інформаційної підсистеми "Звітність" в KICO

Назва модуля	Основні функції модуля	Інформаційний зв'язок	Вихідна інформація
1. Модуль "Звітність бізнес-одиниць".	– збір та накопичення бухгалтерської (фінансової) інформації для формування показників фінансових звітів бізнес-одиниць; – збір та накопичення бухгалтерської (внутрішньокорпоративної) інформації для формування показників внутрішньо корпоративної звітності бізнес-одиниць; – збір та накопичення інформації за даними податкових розрахунків для формування показників податкової звітності бізнес-одиниць	Здійснюється шляхом одержання та передачі інформації з ІС "Управління корпорацією", ІС "Головна бухгалтерія"	1. У міру виникнення – 36 документів. 2. Доба – 15 документів. 3. Місяць – 27 документів
2. Модуль "Звітність бізнес-процесів".	– збір та накопичення бухгалтерської та оперативно-технічної інформації для формування показників внутрішньокорпоративної звітності бізнес-процесів	Здійснюється шляхом одержання і передачі інформації з ІПС "Облік виробництва і реалізації готової продукції", модуля "Облік готової продукції", модуля "Облік іншої товарної продукції"	1. У міру виникнення – 25 документів. 2. Доба – 11 документів. 3. Місяць – 16 документів. 4. Рік – 19 документів
3. Модуль "Консолідована звітність"	– консолідація показників фінансових звітів бізнес-одиниць; – консолідація показників внутрішньокорпоративної звітності бізнес-одиниць та бізнес-процесів; – консолідація показників податкової звітності бізнес-одиниць	Здійснюється шляхом отримання даних в електронному вигляді з усіх інформаційних систем, підсистем і модулів завдань в корпорації	1. У міру виникнення – 71 документ. 2. Доба – 32 документи. 3. Місяць – 17 документів. 4. Квартал – 11 документів

При цьому, найбільш відповідальними є першоджерела (вони формують звіти на підставі даних первинного обліку), відповідальним одержувачем – менеджери корпорації, а бізнес-одиниці та бізнес процеси є і джерелами і одержувачами одночасно.

Звітні дані одержувача вважаються повними, якщо вони включають звіти всіх його джерел. Звітні дані вважаються коректними, якщо вони відповідають правилам коректності звітних даних, прийнятих у даній корпорації.

Інформаційну технологію організації обліку формування повних і коректних показників звітних форм доцільно будувати з виділенням інформаційної підсистеми "Звітність" у KICO, що пов'язана з базою звітних даних у форматі, необхідному для обробки на подальших етапах функціонування системи.

Головною метою процесу збору звітних даних будь-якого типу корпоративним об'єднанням є формування центральної бази звітних даних.

Для формування бази звітних даних кожен одержувач повинен не тільки зібрати звіти підвідомчих йому джерел на носіях даних, але і зареєструвати їх отримання, ввести звітні дані в комп'ютер, перевірити повноту і коректність даних, при необхідності провести їх коректування, сформувати і записати в базу звітів одержувача даного рівня звіт в узгодженому форматі.

Незалежно від того, на яких носіях готують свої звіти першоджерела, починаючи з певного рівня звітні дані мають бути представлені на електронних носіях у вигляді бази даних або файлів стандартного формату (краще всього, якщо це роблять першоджерела). Засоби формування електронних версій паперових звітних документів були розглянуті в роботах.

Кінцевою метою будь-якого процесу збору звітних даних є їх реєстрація в центральній базі звітних даних (ЦБД) корпорації.

При комп'ютеризованій системі збору звітності процедура формування звітних даних також ініціюється з центру. Запити на отримання звітних даних отримують всі джерела, тобто у відповідному підрозділі самостійно ухвалюють рішення про готовність звіту і часу його відправки. Очевидно, що процес збору звітних даних може сповільнюватися, оскільки не можна ефективно проводити контроль і управління цим процесом, однак, в даний час саме вона і застосовується в більшості випадків.

У системі, побудованій за комп'ютеризованою схемою, збір звітних даних може ініціюватися від менеджерів вищої ланки управління корпорацією багато разів (періодично). Якщо база звітних даних готова (коректна і повна), то при черговому запиті звіту одержувачем рівня до нього повертається сформована база. Інакше відсилається повідомлення про неготовність (або неповну готовність) звітної бази.

Це дозволяє оперативнo збирати не тільки звітні дані, але й інформацію про стан збору звітних даних підрозділами різного рівня, тобто менеджмент отримує можливість ефективного контролю процесу збору звітних даних і вживання заходів щодо його прискорення в тих бізнес-процесах і бізнес-одинацях, де цей процес не дотримується графіка.

При побудові інформаційної підсистеми збору звітності процедура збору звітних даних також ініціюється з центру. Запити на отримання звітних даних отримують всі джерела, але ініціатива відправки звіту надається їм, тобто у відповідному підрозділі самостійно ухвалюють рішення про готовність звіту і часу його відправлення.

Очевидно, що існуючі на практиці автоматизовані схеми процесу збору звітних даних можуть сповільнюватися, оскільки не можна ефективно здійснювати контроль і управління цим процесом, однак, зараз саме вона і застосовується в більшості випадків.

Запропонована інформаційна підсистема "Звітність" сама по собі може розглядатися не лише як один з можливих теоретичних підходів до опису цього процесу. Вона дозволяє зробити декілька практичних висновків, що дозволяють істотно прискорити і спростити проектування і розробку систем збору звітних даних в корпораціях.

Розроблена інформаційна підсистема "Звітність" припускає, що засоби комп'ютеризації етапів консолідації звітних даних мають бути незалежні від ієрархічного рівня системи управління (менеджменту), тобто всі одержувачі і джерела використовують однакові інформаційні потоки і засоби їх формалізації в базах даних.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, засоби формування непослідовних звітних даних не потрібно розробляти для кожного структурного рівня корпорації окремо. Вони мають бути реалізовані у вигляді інформаційної підсистеми "Звітність", яка встановлює зв'язки всіх підсистем обліку в KICO: одержувачам і джерелам, що входять до складу підсистеми.

Розроблені основні принципи (положення), що формуються на основі зв'язків між системою та отриманою інформацією, мають загальний характер, і сфера їхнього застосування визначена не настільки категорично, хоча деякі обмеження все-таки очевидні. Ці принципи поширюються як на всю консолідовану звітність корпорації, так і на показники, що формуються в бізнес-одинацях і в бізнес-процесах.

Таким чином, у рамках KICO діяльності корпорацій формуються звітні показники в широкому діапазоні їхньої варіації. Адже практична діяльність менеджменту корпорацій постійно вносить відповідні корективи в систему звітних показників і вказує на доцільність тих або інших з них. У цьому полягає динамічність системи звітних показників.

Список використаної літератури:

1. Брадул О.М. Методологічні принципи побудови звітності в комп'ютерній інформаційній системі обліку (KICO) діяльності корпорацій // Вчені записки Харків. ін-ту управління. – (Серія "Наука і практика управління"). – Вип. № 26. – 2009. – С. 265-270.
2. Голов С. Підготовка і подання фінансових звітів згідно з міжнародними стандартами бухгалтерського обліку // Бухгалтерський облік і аудит. – 1998. – № 10. – С. 7-18.
3. Дипиаса С. Будущее корпоративной отчетности. Как вернуть доверие общества / С. Дипиаса, Р. Экклз. – М.: Альпина Паблишер, 2003. – 212 с.
4. Костюченко В.М. Облік і аналіз діяльності групи підприємств як єдиної економічної одиниці: монографія / В.М. Костюченко. – К.: ЦУЛ, 2007. – 504 с.
5. Мучник М.М. Модель систем сбора отчетных данных в корпорациях // Корпоративные системы. – 2003. – № 1. – С. 69-71.
6. Пархоменко В. Річна фінансова звітність підприємства // Бухгалтерський облік і аудит. – 2007. – № 1. – С. 3-20.
7. Пархоменко В. Финансовая отчетность по сегментам // Бухгалтерський учёт и аудит. – 2005. – № 6. – С. 13-15.
8. Положение (стандарт) бухгалтерского учёта 29 "Финансовая отчетность по сегментам". – [Приказ М-ва финансов Украины 2005-19-05; 3412] // Бухгалтерський учёт и аудит. – 2005. – № 6. – С. 3-12.
9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 1 "Загальні вимоги до фінансової звітності". – [затв. наказом М-ва фінансів України 1999-31-03; № 87] // Бухгалтерський облік і аудит. – 1999. – № 6. – С. 10-15.
10. Хорин А.Н. Раскрытие существенной информации в бухгалтерской отчетности // Бухгалтерський учёт. – 1999. – № 9. – С. 81.

БРАДУЛ О.М.– доктор економічних наук, доцент, професор кафедри обліку, аудиту і фінансового аналізу Криворізького технічного університету

Наукові інтереси:

- обліково-аналітичне забезпечення менеджменту корпорацій,
- проектування комп'ютерних інформаційних систем обліку, аналізу та аудиту